

"ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפילה קצרה, - אמח לו מה מקום לתפילה זו"

ר' נחוניא בן הקנה נכנס לביהמ"ד, כדי לעסוק באחת המצוות החשובות בחיי היהודי - לימוד התורה. והנה בכניסתו לביהמ"ד הוא מתפלל תפילה קצרה, דבר זה מתמיה את התלמידים, שהרי מצאנו ברכות על מצוות, בהם אנו מודים לה' על האפשרות לקיים מצוה. וכך גם לגבי לימוד התורה אנו מברכים כל בוקר ברכת התורה. אבל פה ישנה תפילה - בקשה. ומה יש לבקש קודם כניסה לביהמ"ד?

על כך עונה להם ר' נחוניא: **"אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא יארע תקלה על ידי."** החשש הוא מאיזו תקלה. כל אחד העומד לפני כניסתו לדבר חדש מתרגש, שמח, אבל גם חושש מעט: האם יהיה בסדר? האם לא תארע תקלה? ואולם אם נשים לב, ר' נחוניא מדגיש **"תקלה על ידי"**. מתקלה מזדמנת הוא אינו חושש, שהרי שלוחי מצוה אינם נזוקים, אלא חושש הוא שמא יגרם הוא לתקלה, על זה צריך להתפלל!

הגמ' מביאה ברייתא בה מוסברת ומפורטת יותר תפילה זו **"ת"ר בכניסתו מה הוא אומר יהי רצון מלפניך ה' אלוהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה"** - החשש הוא מכשלון. אצל כל אחד שמתחיל ללמוד, ישנו בפנים איזשהו חשש קל: האם אצליח? חשש זה מתבטא גם בתפילה בכניסה לביהמ"ד.

הברייתא מוסיפה **"ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי"**. ומסביר רש"י: **"ישמחו בי סנני על כשלוני"**. זהו חשש נוסף המלווה תלמידים רבים: **"מה יגידו החברים? האם יצחקו עלי? האם אני אסתר איתם?"**

במקביל לדבר זה מוסיף ר' נחוניא **"ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם"** זו כבר התקדמות. כאן מבין האדם שלא רק הוא עלול להכשל, אלא גם חבריו עלולים להכשל ואסור לו לשמוח בכשלונם. אם מגיעים לשלב זה כבר סר החשש הקודם שהרי אם מבינים שכל אחד יכול לטעות, אז כבר לא צוחקים על הטעות, והביטחון העצמי גובר.

רש"י בהמשך פרושו מעלה את החשש לדרגה נוספת: **"ולא אכשל וישמחו סנני על כשלוני..."** **שגרוס להם שיעשו"**. חבר טוב חושש שמא יענשו חבריו בגללו. אחר כך הוא מתפלל שמא יענש הוא על כך שישמח בחברו שנכשל. סדר התפילה הוא: קודם מבקש על חברו ואחר כך על עצמו **"שהמבקש על חברו נענה תחילה"**

פירוש זה שפירשנו מייחס את המילה **"ולא"** על כל המשפט, כלומר איני מעוניין שישמחו בי חברי. שמחה זו, מובנה. שמחה לאיד, אך ניתן גם לפרש: **"ולא אכשל בדבר הלכה ומתוך כך ישמחו בי חברי על כך שלא נכשלתי"**. זוהי כבר דרגת קשר טובה יותר. כאן, כל אחד שמח על הצלחתו של החבר. בשלב זה גם כל אחד עוזר לחברו להצליח יותר שהרי הצלחתו של חברו, זוהי - הצלחתו שלו.

זוהי התפילה בכניסה לביהמ"ד.

ר' נחוניא התפלל גם תפילה ביציאה מביהמ"ד, **"וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי"**. מהי אותה תפילה?

היציאה מביהמ"ד הינה נקודה של חשבון נפש. מה עשיתי היום? האם לא עדיף היה לבחור בדרך אחרת, דרך קלה יותר? פחות לימוד תורה, אם בכלל? אבל לאדם שלומד כמו שצריך, כר' נחוניא בן הקנה, הדברים אינם בסימן שאלה אלא נותן הוא הודאה על חלקו, וכמו שמפרטת הברייתא: **"ביציאתו מה הוא אומר: מודה אני לפניך ה' אלקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שאני משכים והם משכימים, אני משכים לדבר תורה והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר..."**

בפירוש הפשוט, יציאה זו מביהמ"ד היא ההליכה לביתו לאחר יום הלימוד, שהרי עיסוקו ועמלו הוא לימוד התורה. אולם לא כך היתה דרכם של חז"ל. הרבה תנאים ואמוראים, עסקו במלאכה יחד עם עיסוקם בתורה. (חוץ מראשי ישיבות ובעלי תפקידים ציבוריים.) אם כך יציאה זו מביהמ"ד, היא יציאה לעבודה.

וכך מפרש בעל "אור - החיים" הקדוש את דברי המתפלל: **"שאנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר"**. אם האדם בתחילת יום עבודתו, משכים לתפילה ומהתפילה עובר לביהמ"ד ללימוד תורה, ורק לאחר מכן יוצא לעבודתו, הרי בזה מראה הוא, מה עיקר ומה טפל אצלו. חיינו נעים סביב התורה וגם יציאתו לעבודה היא לשם פרנסה שהרי "אם אין קמח אין תורה". אם כך גם על עבודתו יש שכר, לא משכורת, אלא שכר לימוד תורה שהרי העבודה היא כדי שיוכל ללמוד. (יש להדגיש שאותם דברים שייכים גם למי שלומד בשעה אחרת ביום.) מסגרת חיים זו, משנה את המסלול של מרוץ החיים. אם החיים אינם חיי תורה בעלי ערך ותכלית, אזי מרוץ החיים והתחרות מובילים לבאר שחת. אך אם התורה מלווה את דרכינו, הרי מרוץ זה מוביל לחיי העולם הבא. וכפי שמסיימת הברייתא ואנו מסיימים בתפילה ביציאה מביהמ"ד:

שאני רץ והם רצים, אני רץ לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר: **"ואתה אלוהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה, לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך"**.